Onderwerp : **Input K80 voor het beleidsdebat over het gemeentefonds van 24 november**

De K80, het netwerk van Nederlandse gemeenten tot ongeveer 25.000 inwoners, waardeert dat het kabinet bij de herverdeling van het gemeentefonds de adviezen van ROB en VNG voor een evenwichtige en uitlegbare verdeling van middelen tussen gemeenten serieus neemt. Ook zijn wij positief over het overnemen van de aangepaste maatstaf in procenten voor huishoudens met een laag inkomen.

De herziening biedt een kans om een gedegen balans tussen middelen en wettelijke taken structureel te borgen. Het is van groot belang om zorgvuldig te onderzoeken hoe een mogelijke herverdeling recht doet aan de positie van kleine gemeenten, zodat een verdeelmodel ontstaat dat niet alleen gebaseerd is op objectieve maatstaven, maar ook rechtvaardig is.

Daarom doet de K80 twee oproepen, die daarnaar nader worden toegelicht.

- Weeg in de balansscan naast de wettelijke taak ook de gemeentelijke inzet voor Rijksdoelen en bestuurlijke afspraken mee, en breng daarbij de feitelijke kosten en financiële risico's voor gemeenten in beeld.
- Kies bij jeugd voor een structurele oplossing: volg het advies van de ROB om de specialistische jeugdzorg weer bij het Rijk te beleggen, of richt een structureel vangnet in voor uitzonderlijk dure casussen waarop gemeenten geen invloed hebben.

De kracht van klein

Kleine gemeenten staan dicht bij hun inwoners en leveren door hun schaal effectief en doelmatig maatwerk. Die nabijheid draagt bij aan sociale cohesie en vertrouwen in de overheid. Dat is de kracht van klein. Maar wat ons krachtig maakt, maakt ons ook kwetsbaar. Met een kleine organisatie en een beperkte begroting heeft één nieuwe taak of één dure jeugdzorgcasus direct gevolgen voor andere voorzieningen. Investeringen in wegen, sport en openbare ruimte worden nu al uitgesteld. Als het enige dorpshuis sluit, is het ook echt weg. Daarom vraagt de K80 om toereikende financiering van de taken die aan gemeenten zijn toebedeeld, en om een verdeling die rekening houdt met de praktijk van kleine gemeenten, zoals hun beperkte risicospreiding.

Balansscan

Drie K80-gemeenten hebben de vijf casussen uit de brief 'Werken aan Balans' van 25 september getoetst. De balans wordt daarin afgemeten aan de wettelijke taak, terwijl gemeenten ook bijdragen aan Rijksdoelen en gezamenlijke ambities met het Rijk. Dat geeft een onvolledig beeld. Als de balansscan op deze manier wordt ingericht, vreest de K80 dat bestuurlijke afspraken hun waarde verliezen. Gemeenten omarmen Rijksambities, maar blijven zitten met kosten waar niet altijd dekkende middelen tegenover staan, zoals bij de adviezen

van de Kiesraad over verkiezingen. Daarmee komt ook de vanzelfsprekendheid onder druk te staan dat gemeenten helpen om Rijksambities waar te maken, alsof we één overheid zijn. Graag delen we onze bevindingen:

- De scan meet te smal. Bij de CDOKE-middelen concludeert de minister dat er áfgemeten aan het wettelijk kader (…) geen sprake van disbalans is, maar wel ten opzichte van de gezamenlijke landelijke ambities'. Wat voegt een balansscan toe die zo nauw kijkt? Een balansscan moet niet alleen meten of gemeenten genoeg geld krijgen om aan de wet te voldoen, maar ook of zij de opdracht kunnen waarmaken die het Rijk feitelijk bij hen neerlegt."

- De brief zegt niets over de balans in het jeugdzorgdstelsel waar nu de hoge kosten terechtkomen. De verdeling sluit niet aan bij de feitelijke situatie en zware casussen zijn niet te begroten.

- De balansscan verandert niets aan de gemeentelijke betaalplicht voor door instellingen geïndiceerde jeugdzorg, soms zonder beleidskeuze. Deze verplichte kosten overstijgen de beleidsruimte én de beschikbare gemeentefondsmiddelen.

Jeugd

K80-gemeenten merken de disbalans tussen taken en middelen dagelijks, vooral in het sociaal domein en in het bijzonder bij jeugd. Daar hangt een tekort van miljarden boven de markt, waarover de commissie-Van Ark begin volgend jaar adviseert. Door hun nabijheid zijn K80-gemeenten sterk in preventie en vroegtijdige ondersteuning. Tegelijk zijn de financiële risico's voor kleine gemeenten te groot. Eén complexe casus kan de begroting ontwrichten. Zulke tegenvallers gaan ten koste van de reserves en de financiële normen, en maken gemeenten terughoudend om in preventie te investeren, terwijl juist die inzet zwaardere en duurdere zorg voorkomt.

Het kabinet moet voorkomen dat kleine gemeenten hierdoor de komende jaren verder in de problemen komen. De K80 kijkt daarom positief naar het ROB-advies om de financiële risico's binnen jeugdzorg op het niveau waar ze daadwerkelijk kunnen worden gedragen neer te leggen. Zodat individuele gemeenten niet worden geconfronteerd met onbeheersbare financiële gevolgen.